LAUSUNTO

V-V Ahonen/VM
M-M Jokinen/VM
K. Hyttinen/VM
E. Papunen/STM

29.4.2024

Sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

Viite: Sosiaali- ja terveysvaliokunta 30.4.2024

HE 2/2024 vp, hallituksen esitys eduskunnalle laiksi hyvinvointialueesta annetun lain muuttamisesta sekä siihen liittyviksi laeiksi

Sosiaali- ja terveysvaliokunta on pyytänyt valtiovarainministeriöltä ja sosiaali- ja terveysministeriöltä vastinetta perustuslakivaliokunnan lausunnosta PeVL 14/2024 vp. Ministeriöt toteavat kunnioittavasti seuraavaa:

Perustuslakivaliokunta katsoo lausunnossaan, että ehdotettu sääntely on merkityksellistä ennen kaikkea perustuslain 19 §:n 3 momentin, 68 §:n ja 121 §:n 4 momentin kannalta. Perustuslakivaliokunnan käsityksen mukaan ehdotetut ohjaus- ja valvontatoimivaltaa koskevat muutosehdotukset hallituksen esityksessä eivät olennaisesti muuta hyvinvointialueiden itsehallinnollista asemaa. Perustuslakivaliokunnan mielestä sosiaalisten perusoikeuksienkin merkitys huomioon ottaen kyseisten oikeuksien yhdenvertaiseksi turvaamiseksi välttämätöntä valtion ohjausta koskeva sääntely ei muodostu ongelmalliseksi perustuslain 121 §:n 4 momentissa säädetyn alueellisen itsehallinnon kannalta. Perustuslakivaliokunnalla ei myöskään ole huomauttamaista finanssipoliittisten tavoitteiden huomioon ottamiseen ohjauksessa ja tähän liittyvään tavoitteeseen tukea hyvinvointialueita siinä, että ne pystyvät järjestämään peruspalvelut myös tulevaisuudessa julkisen talouden kannalta kestävällä tavalla. Perustuslakivaliokunta katsoo, että lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisjärjestyksessä.

Perustuslakivaliokunta esittää kuitenkin lausunnossaan joitakin pykäläkohtaisia huomiota. Perustuslakivaliokunta kiinnittää ensinnäkin huomiota siihen, että 1. lakiehdotuksen 11 §:n sanamuodossa ministeriöiden yleisen ohjauksen soveltamisala ja rajat on määritelty melko epäselvästi ja paikoitellen päällekkäisesti. Valiokunnan mielestä säännöstä olisi perusteltua selkeyttää ja täsmentää vastaamaan esityksen tavoitetta (ohjauksen selkeyttäminen). Perustuslakivaliokunta kiinnittää huomiota myös siihen, ettei valtiovarainministeriön tehtävä ja toimivalta neuvottelujen koordinoinnissa ilmene nimenomaisesti ehdotetusta sääntelystä (1. lakiehdotuksen 13 a §). Lisäksi valiokunnan mielestä olisi perustellumpaa, että 1. lakiehdotuksen 12 a §:ssä (valtakunnalliset tavoitteet) kävisi ilmi finanssipoliittisten tavoitteiden huomioon ottamisen ohella perustuslain 19 §:n 3 momentin mukaisten oikeuksien turvaamiseen liittyvät seikat.

Valtiovarainministeriö ja sosiaali- ja terveysministeriö toteavat, että perustuslakivaliokunnan lausunnossaan esittämät kannanotot ministeriöiden välisestä toimivaltasääntelystä sekä

tarve viitata perusoikeuksien turvaamisen myös hyvinvointialuelaissa poikkeavat ministeriöiden esittämistä kannanotoista. Ministeriöt katsovat, että perustuslakivaliokunnan kannanottojen perusteella on syytä harkita 1. lakiehdotuksen 11 §:n 1 momentin selkeyttämistä sekä 12 a ja 13 a §:n täydentämistä.

Ministeriöiden välistä ohjaustoimivaltaa voitaisiin ainakin osin selkeyttää täsmentämällä valtiovarainministeriön yleinen ohjaustoimivalta 11 §:n 1 momentissa koskemaan *hyvinvointialueiden talouden ja hallinnon yleistä ohjausta sekä toiminnan yleistä ohjausta siltä osin kuin sitä ei ole säädetty sosiaali- ja terveysministeriön, sisäministeriön tai muun ministeriön toimivaltaan kuuluvaksi.* Tällä poistettaisiin säännöstasolla se, ettei ministeriöiden ohjaustoimivalta ole päällekkäistä.

Lain 12 a §:n 1 momentin toisessa virkkeessä voitaisiin viitata finanssipoliittisten tavoitteiden ohella hyvinvointialueiden tehtäviä koskeviin perusoikeuksiin esimerkiksi seuraavasti: Valtakunnallisissa tavoitteissa on otettava huomioon *sosiaali- ja terveyspalveluihin ja pelastustoimen palveluihin liittyvien perusoikeuksien turvaaminen* sekä valtioneuvoston asettamat julkisen talouden finanssipoliittiset tavoitteet. Koska tavoitteet koskevat myös pelastustoimea, on ministeriöiden näkemyksen mukaan lisäyksessä perusteltua ottaa huomioon myös pelastustoimeen liittyvät perusoikeudet.

Lain 13 a §:n 1 momentin ensimmäisen virkkeen sanamuotoa voitaisiin täsmentää esimerkiksi seuraavasti: Valtiovarainministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö ja sisäministeriö neuvottelevat *yhdessä* vuosittain hyvinvointialueen kanssa hyvinvointialueen järjestämisvastuuseen kuuluvien tehtävien toteuttamisesta ja hyvinvointialueen taloudenhoidosta *valtiovarainministeriön koordinoimana*.

Lopulliset ehdotukset pykäläkohtaisista muotoiluista voidaan esittää mietintövaliokuntana toimivalle hallintovaliokunnalle annettavassa vastineessa sen jälkeen, kun sosiaali- ja terveysvaliokunta on antanut lausuntonsa.